

DOI: 10.33270/02242802.48

УДК 355.097.2:356.15

Механізм адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності в Україні

КОРЖ-ІКАЄВА Таїсія*,

кандидат юридичних наук, доцент, заступник директора навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8908-9923>

Анотація. В умовах повномасштабної війни волонтерська діяльність в Україні набула особливої значущості як інструмент забезпечення національної безпеки та громадського порядку. Статтю присвячено дослідженню механізму адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності в умовах воєнного стану, актуальність якого зумовлена потребою в правовому забезпеченні та підтримці волонтерів. Метою роботи є вивчення адміністративно-правових аспектів регулювання волонтерської діяльності, зокрема норм права, адміністративно-правових відносин, юридичних фактів і принципів законності, які утворюють правове підґрунтя для волонтерських ініціатив. У роботі використано комплексний підхід, а саме методи правового аналізу, порівняльного правознавства та систематизації нормативно-правових актів. Основні результати дослідження висвітлюють важливість правової захищеності волонтерів, зокрема чіткого визначення їхнього статусу, соціальних гарантій, а також правових засад взаємодії з державними органами. З'ясовано, що адміністративно-правовий статус волонтера у воєнний час потребує законодавчого уточнення, що посилить ефективність допомоги в кризових умовах. Практична цінність роботи полягає в аналізі способів удосконалення правового регулювання, які передбачають законодавче закріплення захисту волонтерів, розвиток координації з державними структурами та визначення прозорих процедур забезпечення волонтерської допомоги. У дослідженні акцентовано на значенні правосвідомості та правової культури, що підтримують розвиток громадянського суспільства і можуть бути використані для подальших правових реформ, спрямованих на інтеграцію волонтерської діяльності у сферу суспільних інтересів.

Ключові слова: волонтерська діяльність; правовий статус; адміністративно-правове регулювання; правова культура; законність.

Історія статті:

Отримано: 30.07.2024

Переглянуто: 26.08.2024

Прийнято: 23.09.2024

Рекомендоване посилання:

Корж-Ікаєва Т. Механізм адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності в Україні. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2024. № 2 (28). С. 48–60. doi: 10.33270/02242802.48.

*Відповідальний автор

Вступ

Сучасні виклики, що постають перед Україною в умовах воєнного стану, актуалізують необхідність ефективної мобілізації громадянського суспільства, передусім волонтерів, діяльність яких стає важливим інструментом підтримки національної безпеки, громадського порядку та соціальної стійкості. Волонтерська діяльність, спрямована на підтримку армії, забезпечення гуманітарної допомоги та задоволення потреб соціально вразливих груп, вимагає чіткого адміністративно-правового регулювання, яке забезпечувало б правову захищеність волонтерів і прозорість їхніх відносин з державними установами.

Волонтерська діяльність є важливим напрямом для розвитку адміністративного права України, що зумовлює необхідність у глибокому теоретичному та нормативно-правовому її аналізі. Актуальність такого дослідження посилюється в умовах змін законодавства, адаптації національних норм до європейських стандартів і підвищення суспільного інтересу до волонтерської діяльності в кризові періоди.

Матеріали та методи

В. Корнят, Х. Боринець зазначають, що волонтерство в Україні охоплює різні сфери суспільного життя, активізуючи взаємодію з державними органами, медичними, соціальними та правоохоронними структурами. Українські волонтери підтримують армію, допомагають рятувальним службам і медичним установам, займаються просвітницькою діяльністю та соціальною підтримкою. Основою волонтерства є принцип добровільності, що відображає прагнення громадян реалізувати свою громадянську позицію і допомогти країні в умовах війни. Діяльність добровільних організацій в Україні розвивається в умовах безпекових, військових, енергетичних, соціальних та інших викликів. Тривала війна, стресові ситуації та економічні кризи впливають на волонтерів, створюючи нові потреби в підтримці та адаптації (Korniat, & Borynets, 2024).

Метою статті є вивчення механізму адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності в Україні й аналіз його елементів, зокрема правових норм, адміністративно-правових відносин, юридичних фактів та інших складових, які формують правове середовище для розвитку волонтерського руху. Результати дослідження сприятимуть удосконаленню законодавчої бази та оптимізації правозастосовної практики у сфері волонтерства, що має вкрай важливе значення для забезпечення життєздатності та ефективності волонтерських ініціатив у нинішніх реаліях.

Результати й обговорення

У ст. 1 Закону України «Про волонтерську діяльність»¹ міститься тлумачення терміна «волонтерська діяльність», згідно з яким це «добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги»; а «волонтер» у ст. 7 цього Закону – це «фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги»; у ст. 4 зазначено термін «волонтерський рух», але не надано його визначення.

Л. М. Писаренко, Л. В. Плукчи, І. В. Федорова провели дослідження волонтерства за матеріалами друкованих медіа, а також визначили, що «волонтер – це доброволець на військовій службі або у сфері соціальної, гуманітарної, екологічної допомоги; добровільна участь іноземних громадян у війні на боці жертв агресії», «волонтерський рух – це добровільна робота, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільноти і суспільства»; «волонтерська діяльність визначається як діяльність, під час якої людина витрачає свій вільний час, енергію, навички та знання для користі іншої особи чи групи» (Pysarenko, Plukchy, & Fedorova, 2021).

Правовим забезпеченням волонтерської діяльності В. Гапон вважає впорядкування та захист суспільних відносин у цій сфері через спеціальні правові механізми, що реалізують уповноважені суб'єкти. Адміністративно-правове регулювання волонтерства охоплює діяльність органів влади з упорядкування, закріплення та захисту волонтерських відносин, а також підтримку волонтерських організацій і забезпечення їх правового функціонування для ефективного задоволення суспільних потреб. Також увагу зосереджено на принципах адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності та визначає їх як основоположні засади, що сприяють створенню сприятливого правового середовища для її функціонування та розвитку. До цих принципів належать законність, верховенство права, юридична рівність, взаємна відповідальність держави й особистості, гласність, справедливість, безоплатність, соціальна свобода, демократизм, гуманізм, рівність перед законом. Особливими принципами волонтерства є загальнодоступність, недискримінація, забезпечення безпеки та раціональність, відповідно до європейських стандартів. Управління волонтер-

¹ Про волонтерську діяльність : Закон України від 16 берез. 2020 р. № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>.

ським рухом також має охоплювати надання ресурсів, популяризацію, гуманні відносини та взаємодопомогу (Нарон, 2023).

Ю. Мацієвський, Я. Лук'янчук (2024) досліджують волонтерство та псевдоволонтерство, акцентуючи на тому, що за відсутності принаймні однієї з ознак волонтерства його можна вважати несправжнім. Російська агресія активізувала волонтерський рух, водночас сприяла появі псевдоволонтерства, що переслідує особисту вигоду. Волонтерство і його антипод – псевдоволонтерство – є прикладами «дзеркальних» неформальних інститутів: перше підтримує формальні інститути, натомість друге як конкурентне підриває їх ефективність. Вивчення таких пар інститутів сприяє кращому розумінню їхньої природи та впливу на офіційні інституції. На відміну від волонтерства, яке є допоміжним неформальним інститутом, псевдоволонтерство за типологією Г. Хелмке і С. Левітські (2004) розглядають як різновид конкурентного неформального інституту, що підриває довіру до волонтерської діяльності та знижує ефективність державних і податкових інститутів.

В умовах повномасштабної війни в Україні волонтерська діяльність є критично важливою для підтримки населення та стійкості суспільства.

У статті «Волонтерська діяльність як чинник реалізації заходів правового режиму воєнного стану в Україні» О. Волуйко та О. Микитюк (2024) досліджують роль волонтерства як невід'ємного елемента підтримки держави та суспільства в умовах воєнного стану і зауважують, що волонтерська діяльність доповнює правові заходи воєнного стану, допомагаючи задовольнити нагальні потреби армії, забезпечити соціальну підтримку, сприяти громадській мобілізації. Волонтери є ключовим чинником, який посилює стійкість держави, активізуючи громадські ініціативи та забезпечуючи додаткові ресурси в кризових умовах.

Автори В. С. Корняк, Х. М. Боринець (2024) зазначають, що волонтерство охоплює дедалі більше сфер суспільного життя, посилюючи співпрацю з державними установами. В Україні волонтери підтримують Збройні сили, рятувальні служби, малозахищених, допомагають тваринам, беруть участь в освітніх заходах. Визначальним є принцип добровільності, який відображає громадянську позицію та прагнення сприяти суспільству.

С. Попова, М. Тельний (2023) засвідчують необхідність удосконалення адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності, зокрема щодо легалізації волонтерських об'єднань, забезпечення умов для суміщення волонтерства з основною роботою, упровадження державних програм підтримки та підвищення якості послуг через систему оцінки і контроль.

У дослідженні «Розвиток волонтерства в Україні: досвід, виклики та перспективи»

проаналізовано сучасний стан волонтерського руху в Україні, основні виклики, зокрема фінансові й організаційні, а також окреслено шляхи його розвитку. Акцентовано на важливості правової підтримки волонтерства, передусім у контексті посилення ролі волонтерських ініціатив під час кризових ситуацій (Bondarenko, & Vdovtsov, 2021).

Автори N. Kelle, C. Kausmann, J. Simonson (2024) доходять висновку, що внаслідок загострення конфлікту між роботою, сім'єю волонтерським організаціям важливо підтримувати баланс між цими сферами, щоб знизити бар'єри для волонтерів і можливі втрати часу. Вони пропонують також залучати недостатньо представлені групи, що може стимулювати активізацію участі у волонтерській діяльності. Переходячи від організаційного до індивідуально організованого волонтерства, слід використовувати короткострокові проекти та гнучкі посади, що дасть змогу краще поєднувати волонтерство з іншими обов'язками. Такий підхід також сприяє залученню нових соціальних груп і забезпе-ченню гендерної рівності у волонтерському секторі.

Дослідження, проведене в Польщі й Італії, засвідчило, що довгострокові й епізодичні волонтери відіграють важливу взаємодоповнювальну роль для досягнення мети організації. Стратегії утримання волонтерів потребують удосконалення, оскільки вони недостатньо відповідають потребам координаторів і рекомендаціям літератури. Надзвичайно важливою є психологічна підтримка волонтерів для запобігання вигоранню. Слід також зміцнювати довіру суспільства до організацій, розвивати співпрацю з неформальними групами для об'єднання ресурсів, швидшої допомоги та кращого задоволення потреб під час соціальних криз (Nowakowska, Duda, & Ellena, 2024).

Е. Krasniqi (2024) досліджує роль лідерства некомерційних організацій у залученні біженців до спільної діяльності через волонтерство. Для цього важливо створити сприятливе середовище: вибудовувати довіру, забезпечувати безпеку, рівність і підтримувати активну участь. Залучення вразливих груп краще досягати через непряме керівництво завдяки відбору мотивованих учасників і здатності лідерів оцінювати їхні навички.

На думку О. Бойчак, Б. МакКернана (2024), механізм соціальних змін часто виявляється в щоденних актах турботи та солідарності або відмові від корупції. Такі дії разом з наративами формують нові норми громадянської участі. Волонтери допомагають тим, хто потребує допомоги, зокрема й Українській державі. Проте їхня діяльність не обмежується лише задоволенням нагальних потреб: вона сприяє соціальним і політичним змінам, формуючи нову громадянську та політичну культуру.

Діяльність у сфері волонтерства урегульована низкою нормативно-правових актів.

Конституція України¹ як основний закон, що закріплює права й обов'язки громадян, зокрема право на об'єднання та участь у суспільно корисній діяльності, що є правовою основою для розвитку волонтерства. Закон України «Про волонтерську діяльність»² є основним нормативно-правовим актом, що визначає засади, напрями й умови провадження волонтерської діяльності, регулює правовий статус волонтерів, їхні права, обов'язки. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»³ встановлює правові й організаційні засади благодійної діяльності, з якою тісно пов'язана волонтерська діяльність, визначає статус організацій, уповноважених займатися благодійністю та волонтерством. Кодекс законів про працю України⁴ регламентує трудові відносини, що можуть бути застосовані до волонтерської діяльності, передусім у контексті захисту прав волонтерів під час їхньої діяльності. Кодекс України про адміністративні правопорушення⁵ важливий у частині адміністративної відповідальності за порушення прав волонтерів і недотримання умов волонтерської діяльності. Ці нормативно-правові акти становлять основу адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності, їх використовують для обґрунтування правового статусу волонтерів, умов здійснення волонтерської діяльності та захисту їхніх прав.

Парламентське дослідження, проведене Дослідницькою службою Верховної Ради України, аналізує необхідність посилення законодавчих норм для захисту волонтерських ініціатив. У документі визначено напрями підвищення прозорості, забезпечення відповідальності за зловживання та підтримки волонтерських організацій, що сприятиме ефективнішій реалізації гуманітарної допомоги (Parliamentary research...).

Ураховуючи зазначене та з метою глибокого і всебічного дослідження механізму адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності, проведено виокремлення

¹ Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

² Про волонтерську діяльність : Закон України від 16 берез. 2020 р. № 3236-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>.

³ Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5073-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>.

⁴ Кодекс законів про працю України : Закон Української РСР від 10 груд. 1971 р. № 322-08. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.

⁵ Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон Української РСР від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

ключових категорій, що охоплюють основні напрями волонтерської діяльності, а саме:

- соціальна підтримка та допомога вразливим групам населення;
- охорона довкілля та культурної спадщини;
- сприяння розвитку спорту, культури та громадських заходів;
- сприяння національній безпеці та обороні;
- підтримка заходів соціальної адаптації та пробації;
- подолання наслідків інфекційних хвороб та епідемій;
- надання допомоги в кризових ситуаціях та надзвичайних обставинах;
- інші напрями, не заборонені законодавством.

Згідно із Законом України «Про волонтерську діяльність»⁶, кожна із зазначених категорій містить такі напрями:

- *соціальна підтримка та допомога вразливим групам населення*: надання допомоги малозабезпеченим, безробітним, багатодітним сім'ям, бездомним, особам у складних життєвих обставинах (абзац 1 ч. 3 ст. 1); догляд за хворими, людьми похилого віку, особами з інвалідністю, самотніми, іншими, хто потребує сторонньої допомоги (абзац 2 ч. 3 ст. 1); допомога особам, обмеженим у реалізації своїх прав і законних інтересів через фізичні або інші вади (абзац 4 ч. 3 ст. 1);

- *надання допомоги в кризових ситуаціях і надзвичайних обставинах*: допомога громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, а також особливого періоду, правового режиму надзвичайного чи воєнного стану; підтримка внутрішньо переміщених осіб, біженців, жертв кримінальних правопорушень (абзац 3 ч. 3 ст. 1); допомога під час подолання наслідків бойових дій, збройного конфлікту, тимчасової окупації та військової агресії (абзац 9 ч. 3 ст. 1);

- *сприяння національній безпеці та обороні*: надання допомоги Збройним силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам під час воєнного стану чи особливого періоду (абзац 8 ч. 3 ст. 1); підтримка заходів, спрямованих на національну безпеку, оборону, захист безпеки населення та державних інтересів (абзаци 3, 8 ч. 3 ст. 1); волонтерська допомога для подолання наслідків збройної агресії та післявоєнного відновлення України (абзац 11 ч. 3 ст. 1);

- *охорона довкілля та культурної спадщини*: заходи щодо збереження природного середовища, охорони тварин, збереження

⁶ Про волонтерську діяльність : Закон України від 16 берез. 2020 р. № 3236-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>.

культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії (абзац 5 ч. 3 ст. 1);

– підтримка заходів соціальної адаптації та пробації: сприяння в проведенні соціально-виховної роботи з особами, які перебувають на пробації (абзац 13 ч. 3 ст. 1); допомога в соціальній адаптації осіб, які відбули покарання у виді обмеження чи позбавлення волі або звільнені від покарань на законних підставах (абзац 14 ч. 3 ст. 1);

– сприяння розвитку спорту, культури та громадських заходів: допомога в організації та проведенні заходів національного й міжнародного значення (спортивних, культурних, молодіжних, інших громадських подій) (абзац 6 ч. 3 ст. 1);

– подолання наслідків інфекційних хвороб та епідемій: волонтерська допомога особам, постраждалим від інфекційних хвороб, епідемій (абзац 15 ч. 3 ст. 1);

– інші напрями, не заборонені законодавством: додаткова волонтерська діяльність, яка може охоплювати різні суспільно корисні сфери, не заборонені законом, зокрема допомогу, пов'язану із захистом і порядком тварин, інші напрями (абзаци 16, 17 ч. 3 ст. 1).

У статті «Загальна характеристика окремих напрямків волонтерської діяльності» Р. Захарчук (2024) зазначає, що після завершення російсько-української війни Україні знадобиться масштабне відновлення на всіх рівнях суспільства, у якому волонтерська діяльність може відіграти ключову роль. У зв'язку з цим автор пропонує розширити напрями волонтерської діяльності, включивши їх до ч. 3 ст. 1 Закону України «Про волонтерську діяльність»: сприяння інтеграції внутрішньо переміщених осіб і біженців у нове соціальне середовище; психологічна підтримка людей, що зазнали травм чи стресу через війну; реабілітація і допомога інвалідам війни, як військовим, так і цивільним; соціальний супровід військових та їхніх сімей у військових частинах; освітня та психологічна підтримка дітей, які постраждали від війни; участь у відновленні пошкодженої інфраструктури (дороги, мости, школи, лікарні); розвиток постраждалих громад через економічні, освітні та культурні проекти; підтримка співпраці з міжнародними організаціями для відновлення України; реконструкція та охорона природних ресурсів, пошкоджених війною; участь у проектах, спрямованих на боротьбу з корупцією та підвищення прозорості в процесі відбудови країни.

Норми адміністративного права як елемент механізму адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності встановлюють обов'язкові правила поведінки, які забезпечують належне функціонування волонтерської діяльності в суспільстві. Ці норми визначає або санкціонує держава, вони є обов'язковими для виконання як для волонтерів, так і для волонтерських організацій. З одного боку, вони регулюють умови здійснення волонтерської діяльності, а з другого –

забезпечують захист прав волонтерів, визначають їх правовий статус.

Крім Закону України «Про волонтерську діяльність»¹, основні категорії та напрями волонтерської діяльності регламентовані іншими нормативно-правовими актами, зокрема:

1. Соціальна підтримка та допомога вразливим групам населення – Законом України «Про соціальні послуги»², що визначає правові основи надання соціальних послуг, тісно пов'язаних із волонтерською діяльністю, передусім у сфері підтримки вразливих верств населення, а також Порядком організації надання соціальних послуг³.

2. Надання допомоги в кризових ситуаціях і надзвичайних обставинах – Законом України «Про правовий режим надзвичайного стану»⁴, Порядком надання волонтерської допомоги за окремими напрямами волонтерської діяльності⁵, наказом Міністерства охорони здоров'я від 13 грудня 2023 року № 2118 «Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню»⁶.

3. Сприяння національній безпеці та обороні – законами України «Про оборону України»⁷, «Про національну безпеку України»⁸, «Про правовий режим воєнного стану»⁹, що містять положення щодо особливостей волонтерської діяльності в контексті забезпечення оборони держави та національної безпеки, актуальні в умовах військової агресії.

¹ Про волонтерську діяльність : Закон України від 16 берез. 2020 р. № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>.

² Про соціальні послуги : Закон України від 17 січ. 2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.

³ Порядок організації надання соціальних послуг : постанова Кабінету Міністрів України від 1 черв. 2020 р. № 587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>.

⁴ Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16 берез. 2000 р. № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>.

⁵ Порядок надання волонтерської допомоги за окремими напрямами волонтерської діяльності : постанова Кабінету Міністрів України від 5 серп. 2015 р. № 556. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/556-2015-%D0%BF#Text>.

⁶ Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13 груд. 2023 р. № 2118. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-24#Text>.

⁷ Про оборону України : Закон України від 6 груд. 1991 р. № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.

⁸ Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

⁹ Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

4. Охорона довкілля та культурної спадщини – законами України «Про охорону культурної спадщини»¹, «Про охорону навколишнього природного середовища»².

5. Підтримка заходів соціальної адаптації та пробації – законами України «Про пробацію»³, «Про зайнятість населення»⁴, Положенням про організацію діяльності волонтерів пробації⁵, Порядком взаємодії установ виконання покарань, уповноважених органів з питань пробації та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк⁶.

6. Сприяння розвитку спорту, культури та громадських заходів – законами України «Про фізичну культуру та спорт»⁷, «Про культуру»⁸, «Про громадські об'єднання»⁹, Порядком надання волонтерської допомоги за окремими напрямами волонтерської діяльності¹⁰.

7. Подолання наслідків інфекційних хвороб та епідемій – законами України «Про захист

населення від інфекційних хвороб»¹¹, «Про систему громадського здоров'я»¹².

Здійснений аналіз адміністративно-правових норм, закріплених у законах та інших нормативно-правових актах, дає підстави виокремити основні аспекти, урегульовані цими нормами. По-перше, це умови здійснення волонтерської діяльності, які передбачають порядок реєстрації та функціонування волонтерських організацій, їх взаємодію з державними органами й місцевим самоврядуванням. По-друге, значну увагу в адміністративно-правових нормах зосереджено на правовому статусу волонтерів: регламентовано права й обов'язки волонтерів, механізми їхньої правової та соціальної захищеності, особливості участі в соціально значущих заходах.

Ці норми також ураховують специфіку діяльності волонтерів під час кризових ситуацій, що є надзвичайно важливим в умовах правових режимів надзвичайного чи воєнного стану. Такий підхід дає змогу забезпечити ефективну правову регламентацію волонтерства, надаючи йому організаційну форму та юридичну визначеність, а також підвищує рівень захищеності волонтерів у разі виконання ними соціально значущих функцій.

Адміністративно-правові відносини, які виникають під час провадження волонтерської діяльності, охоплюють взаємодію між волонтерами, волонтерськими організаціями й державними органами. Ці відносини регламентовані нормами адміністративного права і визначають права й обов'язки учасників волонтерської діяльності, їхній правовий статус, а також умови та порядок здійснення такої діяльності. Вони забезпечують державний контроль, сприяють організаційній підтримці волонтерських ініціатив, а також передбачають правові механізми для захисту волонтерів, передусім в умовах надзвичайного чи воєнного стану.

Особливості адміністративно-правових відносин під час провадження волонтерської діяльності передбачають: публічно-правовий характер – відносини виникають у сфері адміністративного права, де волонтерські організації та волонтери взаємодіють із державними органами, які є суб'єктами публічної адміністрації; нееквівалентність сторін – держава та її органи мають адміністративно-владні повноваження щодо регулювання волонтерської діяльності, натомість волонтери й волонтерські організації є підконтрольними суб'єктами в цих відносинах; забезпечення суспільного інтересу – волонтерська

¹ Про охорону культурної спадщини : Закон України від 8 черв. 2020 р. № 1805-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>.

² Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 черв. 1991 р. № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.

³ Про пробацію : Закон України від 5 лют. 2015 р. № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text>.

⁴ Про зайнятість населення : Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>.

⁵ Положення про організацію діяльності волонтерів пробації : наказ Міністерства юстиції України від 17 січ. 2017 р. № 98/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0065-17#Text>.

⁶ Порядок взаємодії установ виконання покарань, уповноважених органів з питань пробації та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк : наказ Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України від 3 квіт. 2018 р. № 974/5/467/609/280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0408-18#Text>.

⁷ Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24 груд. 1993 р. № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>.

⁸ Про культуру : Закон України від 14 груд. 2010 р. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>.

⁹ Про громадські об'єднання : Закон України від 22 берез. 2012 р. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>.

¹⁰ Порядок надання волонтерської допомоги за окремими напрямами волонтерської діяльності : постанова Кабінету Міністрів України від 5 серп. 2015 р. № 556. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/556-2015-%D0%BF#Text>.

¹¹ Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 6 квіт. 2020 р. № 1645-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

¹² Про систему громадського здоров'я : Закон України від 6 верес. 2022 р. № 2573-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text>.

діяльність орієнтована на задоволення суспільних потреб, зокрема соціальну підтримку, охорону здоров'я, національну безпеку тощо; нормативне регулювання – відносини чітко визначені законодавством, яке регламентує права, обов'язки й відповідальність волонтерів, процедури та обмеження їх діяльності; особливий правовий статус волонтерів – волонтери мають спеціальні права й обов'язки, закріплені на законодавчому рівні, зокрема щодо соціального захисту та правового регулювання їхньої діяльності в особливих умовах (наприклад, в умовах надзвичайного чи воєнного стану); контроль і нагляд – держава здійснює контроль за відповідністю волонтерської діяльності встановленим правовим нормам, зокрема через реєстрацію, звітність та нагляд за діяльністю волонтерських організацій. Ці особливості формують специфічну правову основу для адміністративно-правових відносин у сфері волонтерства.

Ю. Шайгородський (2023) обґрунтовує значущість волонтерства як форми мобілізації, що безпосередньо відповідає суспільному інтересу захисту держави від агресії. Публічно-правовий характер адміністративно-правових відносин у цій сфері виявляється в тому, що держава є регулятором, координуючи волонтерську діяльність і створюючи законодавчі умови, у яких вона відбувається. Це посилює взаємодію між волонтерами й органами державної влади, об'єднаних спільною метою – забезпеченням безпеки та стійкості суспільства. Волонтерська діяльність забезпечує критично важливі функції, зокрема підтримку армії, евакуацію постраждалих, допомогу переселенцям тощо. Це діяльність спрямована на задоволення суспільних потреб під час кризи, що безпосередньо відповідає суспільному інтересу. Адміністративно-правове регулювання забезпечує правові межі для цієї роботи, підтримуючи волонтерів через правовий захист, ресурсну підтримку та чіткі регулятивні механізми, які сприяють захисту суспільства в умовах війни. Також зауважено, що волонтерські організації в Україні часто виконують функції, які зазвичай належать державним установам, передусім в умовах воєнних дій. Публічно-правовий аспект адміністративно-правових відносин виражений через необхідність контролю за волонтерськими ініціативами, щоб забезпечити ефективність, цільове використання ресурсів і захист суспільного інтересу, не дозволяючи замінювати державні функції, а доповнювати їх.

Акти тлумачення адміністративно-правових норм під час волонтерської діяльності – це офіційні роз'яснення змісту законодавчих норм, які визначають права, обов'язки та порядок дій волонтерів і волонтерських організацій. Вони сприяють правильному розумінню та застосуванню правових положень, зокрема в умовах надзвичайного стану або особливих ситуацій. Актами тлумачення адміністративно-правових

норм можуть бути листи-роз'яснення міністерств або центральних органів виконавчої влади; рішення Конституційного Суду України – якщо постає потреба в тлумаченні окремих положень Закону України «Про волонтерську діяльність», які може бути розглянуто з позицій конституційних прав і свобод; методичні рекомендації, видані органами виконавчої влади, наприклад, щодо здійснення волонтерської діяльності в умовах воєнного стану, розроблені відповідним міністерством для місцевих адміністрацій та волонтерських організацій.

Акти застосування адміністративно-правових норм – це індивідуальні рішення органів влади (дозволи, приписи чи розпорядження), що регулюють конкретні ситуації волонтерської діяльності. Їх оформлюють щодо окремих волонтерських організацій або волонтерів для реалізації норм, що стосуються їхніх прав і обов'язків, забезпечення соціального захисту та правопорядку.

Правова свідомість у волонтерській діяльності як елемент механізму адміністративно-правового регулювання відображає рівень обізнаності волонтерів із законодавчими нормами, їхнє розуміння своїх прав та обов'язків, а також відповідальності під час надання допомоги. Вона сприяє усвідомленому дотриманню норм і знижує ризик правопорушень у процесі діяльності.

Правова культура визначає ступінь правової обізнаності, навичок та етичних норм волонтерів і волонтерських організацій у сфері дотримання правових стандартів. Вона охоплює повагу до закону, активне дотримання правових процедур, етичні принципи в діяльності, що підвищує довіру суспільства до волонтерства та сприяє правовому порядку.

Є. Сірий, О. Сіра (2023) у дослідженні акцентують увагу на ролі правової культури та правосвідомості в активізації та організації волонтерства як соціально значущої діяльності під час війни. У частині правової культури як елементу механізму адміністративно-правового регулювання волонтерства засвідчено роль волонтерства як форми соціального включення та розвитку самозайнятості, що підтримує суспільну згуртованість під час війни. Цей аспект відображає правову культуру, яка заохочує участь громадян у волонтерській діяльності та посилює колективну підтримку суспільства в кризові часи. Взаємодія українських волонтерів з державою та їхня активність у соціальному включенні й самозайнятості демонструють усвідомлення важливості участі в суспільних процесах і відповідальності перед державою. Це підтримує правосвідомість, що сприяє позитивному ставленню до правових норм, які регулюють волонтерську діяльність, посилює взаємодію між державою та громадянським суспільством.

Для покращення рівня правової свідомості та правової культури провадження волонтерської діяльності в Україні під час воєнного стану проводять заходи, що допомагають зміцнити правову культуру волонтерської діяльності та сформувати високий рівень правової свідомості серед волонтерів, що сприятиме безпечній та ефективній допомозі як загалом, так і в умовах воєнного стану:

1. Проведення освітніх програм і тренінгів – організація курсів для волонтерів щодо основ адміністративного та гуманітарного права, правил безпеки, прав й обов'язків під час волонтерської діяльності в умовах воєнного стану. Такі програми можуть проводити державні органи в співпраці з волонтерськими й міжнародними організаціями.

2. Інформування через онлайн платформи та мобільні додатки – створення ресурсів, які надають волонтерам доступ до актуальної інформації, правових консультацій та роз'яснень щодо волонтерської діяльності. Це ефективно в умовах обмеженого доступу до офлайн заходів.

3. Випуск методичних рекомендацій – розроблення простих і зрозумілих інструкцій від державних органів (наприклад, Міністерства соціальної політики чи місцевих адміністрацій) з роз'ясненням правових аспектів волонтерської діяльності, зокрема щодо правового статусу, прав та обов'язків волонтерів.

4. Залучення правових консультантів до волонтерських організацій – надання можливості отримати юридичну підтримку від юристів чи адвокатів, які можуть консультиувати волонтерів з питань правової захищеності та відповідальності.

5. Соціальна реклама й інформаційні кампанії – підвищення рівня обізнаності про правову культуру волонтерства через медіа, що сприяє популяризації правових знань та етичних стандартів у суспільстві.

6. Взаємодія з міжнародними організаціями – обмін досвідом з міжнародними волонтерськими та правозахисними організаціями, які мають досвід роботи в умовах кризових ситуацій, щоб перейняти кращі практики підготовки волонтерів.

D. P. Mason, L. W. Chen, S. A. Lall (2022) досліджували питання впливу інституційної підтримки на якість роботи волонтерів, зокрема на прикладі онлайн менторів, вони виявили, що інституційна підтримка відіграє суттєву роль у підвищенні якості волонтерської діяльності, покращує якість взаємодії з волонтерами та їх задоволеність своєю діяльністю. Дослідження засвідчує важливість створення середовища підтримки для волонтерів, що сприяє їх залученню та позитивним результатам у волонтерській діяльності.

У статті, Q. Miao, Y. He, C. Pan (2024) досліджено вплив тактики організаційної соціалізації на результати діяльності нових волонтерів. Автори аналізують різні підходи до соціалізації, такі як навчання, адаптаційні програми та менторство, виявляють, що такі

заходи сприяють підвищенню залучення, задоволеності й ефективності нових волонтерів. Соціалізація допомагає новачкам адаптуватися до культури організації, розуміти її місію та цінності, що позитивно впливає на їхню продуктивність і стійкість до вигорання.

На нашу думку, з метою підвищення ефективності волонтерської діяльності, рівня правової свідомості та правової культури необхідно на законодавчому рівні: закріпити вимоги до обов'язкових адаптаційних програм, що забезпечать плавну інтеграцію нових волонтерів у волонтерську діяльність і сприяло б підвищенню їх ефективності; запровадити інститут менторства у волонтерському середовищі й підтримки програм наставництва в організаціях, що працюють з волонтерами; розробити стандарти соціалізації волонтерів і запровадити регулярну адаптацію та навчання для довготривалого залучення волонтерів.

У статті I. C. Ейм'еллен (2014) досліджує, як інтернет-комунікація впливає на розвиток місцевих волонтерських організацій. Автор аналізує, чи посилює цифрова взаємодія організаційні процеси, розширює доступ до ресурсів, сприяє залученню нових учасників і зміцнює місцеві зв'язки. Дослідження засвідчує, що інтернет-платформи допомагають організаціям залучати волонтерів, розповсюджувати інформацію, координацію дій та підтримувати зв'язок із громадськістю, що суттєво підвищує їхню ефективність.

M. Walk та E. Peterson (2023) вивчають, як волонтери активно формують власні завдання через процес «job crafting» (самостійного налаштування роботи), як це впливає на їхнє задоволення і відчуття причетності до організації. Автори виявили, що волонтери, які можуть адаптувати свої ролі відповідно до власних інтересів і навичок, відчують задоволеність від роботи. Це дослідження доводить важливість надання волонтерам можливостей для гнучкості й самостійності в роботі, щоб підвищити їх мотивацію і лояльність.

Законність як елемент механізму у волонтерській діяльності передбачає обов'язкове дотримання волонтерами й волонтерськими організаціями всіх норм чинного законодавства. Це означає, що їхня діяльність має здійснюватися виключно в межах і на підставі законів, що регулюють соціальний захист, права волонтерів, організаційні та правові аспекти допомоги під час воєнного стану. Законність забезпечує правовий порядок, надає волонтерській діяльності легітимності та захищає як волонтерів, так і тих, кому надають допомогу.

П. В. Горінов (2023) у статті «Адміністративно-правовий статус волонтера у період дії воєнного стану в Україні» зазначає, що за умов воєнного стану волонтерська діяльність набуває критичного значення, адже волонтери, ризикуючи власним життям, виконують важливі функції – від перевезення громадян з небезпечних територій до забезпечення їх продуктами, ліками, а також

надання психологічної та правової допомоги. З позицій законності як елементу адміністративно-правового регулювання адміністративно-правовий статус волонтера передбачає правове закріплення їхніх повноважень, обов'язків і гарантій безпеки в чинному законодавстві, що дає змогу здійснювати волонтерську діяльність у межах правових норм і з державним захистом. Законність забезпечує необхідне правове підґрунтя, що надає можливість державі ефективно взаємодіяти з волонтерами та сприяє виконанню ними завдань, спрямованих на підтримку громадян і захист країни під час війни.

Д. Вареник (2024) у своєму дослідженні зазначає про деякі проблемні аспекти правового регулювання волонтерської діяльності в Україні в умовах воєнного стану та певні шляхи правового вирішення, а саме: відсутність чітких правових норм для захисту волонтерів у зоні бойових дій свідчить про недостатнє правове забезпечення захисту волонтерів, які працюють у небезпечних умовах (прав на медичну допомогу, страхування та соціальні гарантії), а отже, є потреба в розробленні адміністративно-правових норм, які передбачали б страхування життя, медичне обслуговування та соціальні гарантії для волонтерів, що працюють у небезпечних умовах; обмеженість державної підтримки та ресурсів (один з викликів полягає в тому, що держава не забезпечує волонтерські організації достатньою фінансовою та матеріальною підтримкою), передусім, на нашу думку, це актуально, оскільки засвідчує необхідність закріплення адміністративно-правових норм, які гарантують державну підтримку та/або державні програми, що забезпечать волонтерські організації необхідними ресурсами, фінансуванням і логістикою, насамперед в умовах надзвичайного чи воєнного стану; відсутність нормативного регулювання координації між волонтерськими та державними структурами, акцентовано увагу на проблемах взаємодії між волонтерськими організаціями й органами влади, що знижує ефективність допомоги. Це актуалізує потребу створення механізмів координації на основі законодавчих норм, що забезпечить ефективну взаємодію волонтерів з державними структурами для швидкого й узгодженого реагування на кризові ситуації.

Отже, проблемні питання в адміністративно-правових відносинах під час волонтерської діяльності в Україні охоплюють кілька ключових аспектів, які необхідно вирішити на законодавчому рівні та через удосконалення адміністративних процедур, щоб забезпечити належний правовий захист, підтримку й ефективність волонтерської діяльності в Україні.

1. Недостатня чіткість правового статусу волонтерів. Закон України «Про волонтерську діяльність» не деталізує особливості правового статусу волонтерів, передусім в умовах надзвичайного та воєнного стану (ст. 1, 7). Це ускладнює захист їхніх прав та обов'язків у нестандартних умовах діяльності.

2. Обмеженість соціальних гарантій. Несформованість чіткого механізму страхування та компенсації для волонтерів, що наражаються на небезпеку, є істотним недоліком. Закон України «Про волонтерську діяльність» лише частково регулює питання соціального захисту, не охоплюючи страхові та компенсаційні гарантії (ст. 11).

3. Відсутність єдиної системи реєстрації та обліку волонтерів. Немає нормативно встановленої системи для централізованого обліку волонтерів, що затримує їхню реєстрацію та координацію в кризових ситуаціях. Це питання нормативно не врегульоване жодним законом, що значно ускладнює оперативне залучення волонтерів під час надзвичайних ситуацій. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» та Порядок формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі й стримування збройної агресії Російської Федерації¹, передбачає ведення такого реєстру територіальними органами Державної податкової служби України.

4. Недостатнє нормативне регулювання діяльності міжнародних волонтерів. Закон України «Про волонтерську діяльність» не встановлює чітких положень щодо правового статусу міжнародних волонтерів, їхніх прав та обов'язків, що обмежує залучення іноземних волонтерів в Україні (ст. 3, 4).

5. Слабка інституційна підтримка та фінансування. Законодавство України не забезпечує чітких механізмів державного фінансування волонтерських організацій. Відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність» та Бюджетного кодексу України, фінансування волонтерства залишається на низькому рівні через відсутність цільових бюджетних програм (БКУ, ст. 87).

6. Бюрократичні бар'єри та надмірна звітність. Волонтерські організації зобов'язані виконувати значний обсяг звітних вимог, що визначені в загальних законах про господарську діяльність (Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»²). Це створює додатковий адміністративний тиск на організації, обмежуючи їхню ефективність.

7. Незахищеність від адміністративних порушень. Закон України «Про волонтерську

¹ Порядок формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації : наказ Міністерства фінансів України від 30 жовт. 2014 р. № 1089. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1471-14#Text>.

² Про бухгалтерський облік та фінансову звітність звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

діяльність» не встановлює конкретних механізмів відповідальності державних органів за порушення прав волонтерів, що знижує правовий захист волонтерської діяльності. Це питання також не регламентовано в Кодексі України про адміністративні правопорушення, що створює ризики зловживань.

В. Руденко (2023) у своїй публікації не лише розглядає проблемні питання волонтерської діяльності, а й пропонує певні шляхи їх вирішення, а саме пропонується: створити додаткові правові механізми для захисту волонтерів, що включатимуть медичне страхування, компенсації, юридичний захист і підтримку в надзвичайних ситуаціях; запровадити державні програми, які надавали б фінансову та матеріальну допомогу волонтерським об'єднанням; розробити ефективніші механізми координації між державою та волонтерськими організаціями, що дасть змогу оперативніше реагувати на кризи й надавати підтримку населенню як на частину адміністративно-правових відносин, які сприяли б інтеграції зусиль волонтерів і державних структур.

На думку О. Головка (2023), українське волонтерство вирізняється високою мобільністю, креативністю та здатністю швидко реагувати на кризові ситуації, що має потужну підтримку під час військового конфлікту. На відміну від традиційного волонтерства в інших країнах, в Україні воно виникло не як допоміжний до держави елемент, а як самостійна структура, що взяла на себе забезпечення армії, допомогу постраждалим і турботу про переселенців. Масштабний волонтерський рух, що активізувався після 2014 року й особливо з 2022 року, залучив майже все населення і став ознакою формування громадянського суспільства, базованого на ініціативі й патріотизмі. Висока довіра до волонтерів

засвідчує їхній важливий внесок у суспільне життя і розвиток правової держави в Україні.

Висновки

Ураховуючи зазначене, можна дійти висновку, що, по-перше, у процесі дослідження механізму адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності визначальним є значення його ключових елементів. До таких елементів належать: норми адміністративного права, що встановлюють правові межі волонтерської діяльності; адміністративно-правові відносини, які регулюють взаємодію волонтерів з державними органами й іншими суб'єктами; юридичні факти, що обумовлюють виникнення, зміну та припинення правовідносин; акти застосування і тлумачення норм адміністративного права; а також такі фундаментальні складові, як правосвідомість, правова культура та принцип законності, які забезпечують ефективність і відповідальність у здійсненні волонтерської діяльності.

По-друге, механізм адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності – це система правових норм, інститутів й адміністративних інструментів, які спрямовані на організацію, підтримку, контроль і захист волонтерської діяльності в державі. Цей механізм визначає правовий статус волонтерів, їхні права й обов'язки, а також порядок взаємодії волонтерів з органами державної влади та іншими учасниками суспільних відносин. Він охоплює законодавчі акти, нормативні документи, адміністративні процедури та відповідні державні програми, що забезпечують ефективну інтеграцію волонтерської діяльності в соціально-економічний розвиток країни.

References

- [1] Boichak, O., & McKernan, B. (2024). Narratives of Volunteering and Social Change in Wartime Ukraine. *Cultural Sociology*, 18(1), 48-71. doi: 10.1177/17499755221127877.
- [2] Bondarenko, A., & Vdovtsov, Yu. (2021). *Manual for working with volunteers*. Kyiv. Retrieved from https://caritas.ua/wp-content/uploads/2022/02/5_ukr_digital_whole.pdf.
- [3] Eimhjellen, I.S. (2014). Internet Communication: Does It Strengthen Local Voluntary Organizations? *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 43(5), 890-909. doi: 10.1177/0899764013487996.
- [4] Hapon, V.O. (2023). Principles of administrative and legal regulation of volunteer activity in Ukraine. *Analytical and comparative jurisprudence*, 4, 250-256. Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/63659>.
- [5] Helmke, G., & Levitsky, S. (2004). Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. *Perspectives on Politics*, 2(4), 725-740. doi: 10.1017/s1537592704040472.
- [6] Holovko, O.V. (2023). Volunteering in Ukraine: historical and legal aspect. *Law and security*, 2(89), 9-18. doi: 10.32631/pb.2023.2.01.
- [7] Horinov, P.V. (2023). Administrative and legal status of a volunteer during the period of martial law in Ukraine. *Kyiv Journal of Law*, 3, 54-61. doi: 10.32782/klj/2022.3.8.
- [8] Kelle, N., Kausmann, C., & Simonson, J. (2024). Time to Volunteer: Changing Determinants and Correlates for Time Contributions to Voluntary Activities. *Voluntas*. doi: 10.1007/s11266-024-00678-z.
- [9] Korniat, V.S., & Borynets, Kh.M. (2024). Volunteer activity under martial law in a comparative perspective. *Humanitarian forum*, 2(1), 24-29. doi: 10.60022/2(1)-4GF.

- [10] Krasniqi, E. (2024). Engaging Refugee Volunteers in Co-creation: The Role of Non-profit Leadership. *Voluntas*. doi: 10.1007/s11266-024-00675-2.
- [11] Mason, D.P., Chen, L.W., & Lall, S.A. (2022). Can Institutional Support Improve Volunteer Quality? An Analysis of Online Volunteer Mentors. *Voluntas*, 33, 641-655. doi: 10.1007/s11266-021-00351-9.
- [12] Matsiievskiy, Yu., & Lukianchuk, Ya. (2024). Volunteering and pseudo-volunteering in Ukraine: a new view through the prism of informal institutions. *Political Studies*, 1(7). doi: 10.53317/2786-4774-2024-1-2.
- [13] Miao, Q., He, Y., & Pan, C. (2024). How Organizational Socialization Tactics Affect Volunteer Outcomes for New Volunteers. *Voluntas*. doi: 10.1007/s11266-024-00667-2.
- [14] Nowakowska, I., Duda, E., & Ellena, A.M. (2024). Challenges for Formal Organizations Engaging Volunteers During Regular and Crisis Times According to Polish and Italian Volunteer Coordinators. *Voluntas*. doi: 10.1007/s11266-024-00689-w.
- [15] Parliamentary research on ways to improve the legal regulation of volunteering and grounds for responsibility for the illegal use of humanitarian aid. (n.d.). Retrieved from https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/parliam_rs-hsp/73577.html.
- [16] Popova, S., & Telyni, M. (2023). Peculiarities of volunteering in martial law: administrative and legal aspects. *Bulletin of the Criminological Association of Ukraine*, 30(3), 304-316. doi: 10.32631/vca.2023.3.26.
- [17] Pysarenko, L.M., Plukchy, L.V., & Fedorova, I.V. (2021). Volunteering: today's challenges (based on print media). *Academic notes of the Tavri National University named after V.I. Vernadsky. Series "Philology. Journalism"*, 32(71), 1, 3, 156-160. Retrieved from <http://lib.osau.edu.ua/jspui/handle/123456789/2960>.
- [18] Rudenko, V. (2023). Volunteering as a leading phenomenon in the process of ensuring social security of Ukraine: evolution, significance, current state and issues. *Economy and society*, 52. doi: 10.32782/2524-0072/2023-52-32.
- [19] Shaihorodskiy, Yu.Zh. (2023). Volunteer activity as a form of social mobilization in repelling Russian aggression. *Bulletin of the Donetsk National University named after Vasyl Stus*, 8. doi: 10.31558/2617-0248.2023.8.12.
- [20] Siryi, Ye.V., & Sira, O.V. (2023). Volunteering as a form of social inclusion and possible self-employment in modern challenges of the war in Ukraine: original domestic vectors of development and foreign experience. *International relations: theoretical and practical aspects*, 11, 140-156. doi: 10.31866/2616-745X.11.2023.278442.
- [21] Varenyk, D. (2024). Gaps in the legal regulation of volunteering in Ukraine under martial law. *Analytical and comparative jurisprudence*, 3, 303-307. doi: 10.24144/2788-6018.2024.03.51.
- [22] Voluiko, O.M., & Mykytiuk, O.M. (2024). Volunteer activity as a factor in the implementation of the measures of the legal regime of martial law in Ukraine. *Legal scientific electronic journal*, 2, 243-247. doi: 10.32782/2524-0374/2024-2/58.
- [23] Walk, M., & Peterson, E. (2023). Volunteers as Active Shapers of their Work: The Role of Job Crafting in Volunteer Satisfaction and Organizational Identification. *Voluntas*, 34, 289-300. doi: 10.1007/s11266-022-00462-x.
- [24] Zakharchuk, R.A. (2024). General characteristics of individual areas of volunteer activity. *Kyiv Journal of Law*, 1, 167-172. doi: 10.32782/klj/2024.1.22.

Список використаних джерел

- [1] Boichak O., McKernan B. Narratives of Volunteering and Social Change in Wartime Ukraine. *Cultural Sociology*. 2024. No. 18 (1). P. 48–71. doi: 10.1177/17499755221127877.
- [2] Бондаренко А., Вдовцов Ю. (2021). Посібник по роботі з волонтерами. Київ, 2021. 164 с. URL: https://caritas.ua/wp-content/uploads/2022/02/5_ukr_digital_whole.pdf.
- [3] Eimhjellen I. S. Internet Communication: Does It Strengthen Local Voluntary Organizations? *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 2014. No. 43 (5). P. 890–909. doi: 10.1177/0899764013487996.
- [4] Гапон В. О. Принципи адміністративного – правового регулювання волонтерської діяльності в Україні. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 250–256. URL: <https://dSPACE.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/63659>.
- [5] Helmke G., Levitsky S. Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. *Perspectives on Politics*. 2004. No. 2 (4). P. 725–740. doi: 10.1017/s1537592704040472.
- [6] Головка О. В. Волонтерство в Україні: історико-правовий аспект. *Право і безпека*. 2023. № 2 (89). С. 9–18. doi: 10.32631/pb.2023.2.01.
- [7] Горінов П. В. Адміністративно-правовий статус волонтера у період дії воєнного стану в Україні. *Київський часопис права*. 2023. № 3. С. 54–61. doi: 10.32782/klj/2022.3.8.
- [8] Kelle N., Kausmann C., Simonson J. Time to Volunteer: Changing Determinants and Correlates for Time Contributions to Voluntary Activities. *Voluntas*. 2024. doi: 10.1007/s11266-024-00678-z.
- [9] Корнят В. С., Боринець Х. М. Волонтерська діяльність в умовах воєнного стану у порівняльній перспективі. *Гуманітарний форум*. 2024. № 2 (1). С. 24–29. doi: 10.60022/2(1)-4GF.

- [10] Krasniqi E. Engaging Refugee Volunteers in Co-creation: The Role of Non-profit Leadership. *Voluntas*. 2024. doi: 10.1007/s11266-024-00675-2.
- [11] Mason D. P., Chen L. W., Lall S. A. Can Institutional Support Improve Volunteer Quality? An Analysis of Online Volunteer Mentors. *Voluntas*. 2022. No. 33. P. 641–655. doi: 10.1007/s11266-021-00351-9.
- [12] Мацієвський Ю., Лук'янчук Я. Волонтерство та псевдоволонтерство в Україні: новий погляд крізь призму неформальних інститутів. *Політичні дослідження*. 2024. № 1 (7). doi: 10.53317/2786-4774-2024-1-2.
- [13] Miao Q., He Y., Pan C. How Organizational Socialization Tactics Affect Volunteer Outcomes for New Volunteers. *Voluntas*. 2024. doi: 10.1007/s11266-024-00667-2.
- [14] Nowakowska I., Duda E., Ellena A. M. Challenges for Formal Organizations Engaging Volunteers During Regular and Crisis Times According to Polish and Italian Volunteer Coordinators. *Voluntas*. 2024. doi: 10.1007/s11266-024-00689-w.
- [15] Парламентське дослідження щодо напрямів удосконалення правового регулювання волонтерської діяльності та підстав відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/parliam_rs-hsp/73577.html.
- [16] Попова С., Тельний М. Особливості здійснення волонтерської діяльності в умовах воєнного стану: адміністративно-правові аспекти. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. № 30 (3). С. 304–316. doi: 10.32631/vca.2023.3.26.
- [17] Писаренко Л. М., Плукчи Л. В., Федорова І. В. Волонтерство: виклики сьогодення (за матеріалами друкованих ЗМІ). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. 2021. Т. 32 (71). № 1. Ч. 3. С. 156–160. (Серія «Філологія. Журналістика»). URL: <http://lib.osau.edu.ua/jspui/handle/123456789/2960>.
- [18] Руденко В. Волонтерство, як провідне явище в процесі забезпечення соціальної безпеки України: еволюція, значення, сучасний стан та проблематика. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. doi: 10.32782/2524-0072/2023-52-32.
- [19] Шайгородський Ю. Ж. Волонтерська діяльність як форма суспільної мобілізації у відсічі російській агресії. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2023. № 8. doi: 10.31558/2617-0248.2023.8.12.
- [20] Сірий Є. В., Сіра О. В. Волонтерство як форма соціального включення та можливої самозайнятості в сучасних викликах війни в Україні: самобутні вітчизняні вектори розвитку і зарубіжний досвід. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2023. № 11. С. 140–156. doi: 10.31866/2616-745X.11.2023.278442.
- [21] Вареник Д. Прогалини правового регулювання волонтерської діяльності в Україні в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 3. С. 303–307. doi: 10.24144/2788-6018.2024.03.51.
- [22] Волуйко О. М., Микитюк О. М. Волонтерська діяльність як чинник реалізації заходів правового режиму воєнного стану в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 243–247. doi: 10.32782/2524-0374/2024-2/58.
- [23] Walk M., Peterson E. Volunteers as Active Shapers of their Work: The Role of Job Crafting in Volunteer Satisfaction and Organizational Identification. *Voluntas*. 2023. No. 34. P. 289–300. doi: 10.1007/s11266-022-00462-x.
- [24] Захарчук Р. А. Загальна характеристика окремих напрямків волонтерської діяльності. *Київський часопис права*. 2024. № 1. С. 167–172. doi: 10.32782/kij/2024.1.22.
-

Mechanism of Administrative and Legal Regulation of Volunteering Activities in Ukraine

KORZH-IKAIEVA Taisiia

PhD in Law, Associate Professor, Deputy Director of the Educational and Research Institute of Law and Psychology of the National Academy of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8908-9923>

Abstract. In the context of a full-scale war, volunteer activities in Ukraine have gained particular significance as a tool for supporting national security and public order. This article is devoted to examining the mechanism of administrative-legal regulation of volunteer activities under martial law, a topic whose relevance stems from the need for legal support and protection of volunteers. The aim of this work is to study the administrative-legal aspects of regulating volunteer activities, including legal norms, administrative-legal relations, legal facts, and the principle of legality, which form the legal basis for volunteer initiatives. The research employs a comprehensive approach, incorporating methods of legal analysis, comparative law, and systematization of regulatory legal acts. The main findings of the study highlight the importance of legal protection for volunteers, particularly in clearly defining their status, social guarantees, and the legal foundations for their interaction with state authorities. It has been established that the administrative-legal status of a volunteer during wartime requires legislative clarification, which would enhance the effectiveness of aid in crisis conditions. The practical value of this work lies in analyzing ways to improve legal regulation, which include the legislative enshrinement of volunteer protection, the development of coordination with state structures, and the definition of transparent procedures for ensuring volunteer assistance. The study underscores the importance of legal awareness and legal culture, which support the development of civil society and may be utilized for further legal reforms aimed at integrating volunteer activities into the sphere of public interest.

Keywords: volunteer activities; legal status; administrative-legal regulation; mechanism; legal culture; legality.